

ШАЮК Ольга Ярославівна

САМОТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК САМІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Olha SHAYUK
**SELF-TOLERANCE AS A FACTOR IN THE SELF-DEVELOPMENT
OF THE INDIVIDUAL**

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.068>

УДК 111.12 : 159.923.2.172.3

Актуальність та проблемне поле дослідження. У сучасному методологічному просторі психологічного знання, що дедалі частіше тяжіє до парадигмальної інтеграції, нагальною постає потреба докорінного переосмислення внутрішньоособистісних засад людського буття через призму його самісного розгортання та вчинкового самоствердження. Актуальність обраного вектору дослідження занурена у глибинну суперечність між присутньою нужденністю особистості в інтегральній цілісності та ситуативною розірваністю її екзистенційного досвіду, де самотолерантність виявляє себе не як ефемерна етична категорія чи пасивна настанова самоприйняття, а як потужний, онтологічно вкорінений, регулятивно-забезпечувальний механізм екзистенціювання. Саме цей внутрішній інструментарій уможлиблює життєздатну інтеграцію Я, виступаючи тим архітектонічним осердям, що утримує напружене поле персональної суперечливості, перетворюючи деструктивну амбівалентність станів на конструктивну енергію самоздійснення особистості.

Проблемне поле дослідження окреслюється необхідністю подолання вузькофункціональних, дескриптивних підходів, які редукують складну феноменологію самотолерантності до загальних проявів терпимості, ігноруючи її специфічний статус як чинника самісного розвитку. Постає критичне запитання про те, як у межах вітакультурного горизонту особистість здатна витримувати власну внутрішню неоднорідність, не вдаючись до механізмів витіснення чи спрощеної гармонізації, а на-

томість через діалогічне співвіднесення різних модальностей свого Я – від актуально-переживаного до ідеально-проектного – здійснювати перехід до вищих рівнів смислової цілісності.

Теоретична вагомість проблеми посилюється дефіцитом наукових розвідок, які б інтегрували гуманістичний ідеал самоактуалізації із методологічними принципами вчинкової детермінації, де самотолерантність постає як життєва потреба суб'єкта залишатися вірним своїй автентичності у точках найвищого психологічного напруження. Відтак, поданий науковий пошук спрямований на розкриття динамічного взаємозв'язку між здатністю людини до вчинкового самоприйняття та її спроможністю до неперервного саморозгортання, що відкриває нові перспективи для розуміння самотолерантності як засадничої умови професійної та особистісної зрілості професіонала у сучасному соціокультурному просторі.

Стан наукової розробки проблемної теми дослідження. У сьогочасному науковому дискурсі проблема толерантності, долаючи межі вузькодисциплінарних підходів, постає як фундаментальний психосоціальний феномен, у якому сфокусовано складне переплетіння світоглядних інтенцій, ціннісних орієнтацій та вчинкових стратегій особистості. Вона інтерпретується не просто як пасивна соціокультурна норма чи моральна чеснота, а як інтегральна архітектоніка духу, що забезпечує людині можливість конструктивного самоздійснення в умовах онтологічного різноманіття та суперечливості буття.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад осмислення толерантності здійснено у межах наукової школи А. В. Фурмана, зокрема у спільних фундаментальних розвідках А. В. Фурмана та О. Я. Шаюк, де цей феномен обґрунтовано як багатовимірну цілісність, що розгортається у єдності онтолого-феноменологічного, гносеолого-номенологічного, психосоціального та психософійного вимірів (див. [10; 15-18; 20; 28]). У межах зазначеної парадигми толерантність виходить за межі суто міжособистісної взаємодії, набуваючи статусу вітакультурної форми буття, яка визначає не лише здатність до прийняття Іншого, а й глибинну потужність суб'єкта життєдіяльності до смислового узгодження фрагментів соціальної реальності у його цілісний життєвий світ.

Подальша концептуалізація цієї наукової лінії у спільних працях дозволила інтерпретувати толерантність як учинковий акт із чіткою структурно-динамічною організацією, що охоплює ситуаційний, мотиваційний, діяльний та післядіяльний компоненти. Такий підхід радикально змінює ракурс дослідження: толерантність перестає розглядатись як статична особистісна риса, натомість постаючи як безперервний процес і результат вчинкового самотворення особистості. Проте внутрішня логіка розгортання психософійного дискурсу толерантності неминуче зумовлює потребу переходу від аналізу зовнішньо спрямованих векторів до дослідження її іманентного, інтрапсихічного осердя. Наявні напрацювання щодо психодуховного узмістовлення толерантності як вітакультурного феномену є тим методологічним підґрунтям, що уможливорює розгляд самотолерантності як засадничого механізму самоприйняття та інтеграції суперечливого внутрішнього досвіду людини. Відтак необхідність вивчення самотолерантності диктується не просто доповненням наявної теорії, а присутньою потребою розкрити внутрішні умови «життєздатної інтеграції Я», без якої неможливе справжнє прийняття Іншого. У цьому ракурсі самотолерантність постає як внутрішньоособистісна модифікація толерантності, що має власний онтологічний статус і виконує специфічну регулятивно-забезпечувальну функцію у процесі самісного розвитку. Таким чином, пропонуване дослідження є логічним продовженням і доповненням методологічного кола психософійної концепції толерантності, де фокус уваги переміщується на дослідження здатності особистості витримувати власну внут-

рішню напруженість, перетворюючи її на ресурс цілісного самотуття.

Мета дослідження є теоретико-категорійне обґрунтування самотолерантності як засадничого чинника самісного розвитку особистості, що забезпечує життєздатну інтеграцію Я, підтримує цілісність її внутрішнього досвіду та здійснює регуляцію поведінки в умовах соціокультурної динаміки. Реалізація поставленої мети передбачає концептуальне уточнення змістово-сутнісних характеристик самотолерантності у її співвіднесенні з феноменом самоприйняття, а також моделювання структурно-функціональної архітектоніки цього феномену як інтегративного регулятора, що поєднує самоприйняття, внутрішню самокомунікацію, поведінкову саморегуляцію та процеси самоідентифікації у цілісну систему особистісного самотворення.

Об'єктом вивчення є самісне становлення особистості як багатовимірний процес її внутрішньої інтеграції, вчинкового саморозгортання та смислового екзистенціювання.

Предмет дослідження становить самотолерантність як інтегративний регулятор внутрішньоособистісних процесів, що забезпечує утримання напруження між модальностями Я та постає рушійним чинником самісного розвитку.

Окремо підкреслимо виняткову значущість **методологічних студій** проф. А. В. Фурмана (див. [11; 12]) для філософсько-психологічного обґрунтування толерантності особистості до світу і самої себе, де сферний життєпотік свідомості є рамковою умовою пізнання та методологування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Феномен самотолерантності у сучасному психологічному дискурсі не може бути адекватно осмислений у межах суто описового підходу, оскільки він репрезентує складне інтегративне утворення, що функціонує на перетині самосвідомості, ціннісно-смислової регуляції та поведінкової самодетермінації особистості. У цьому сенсі самотолерантність постає не як похідна від загальної толерантності, а як її внутрішньоособистісна модифікація, що володіє автономним онтологічним статусом і виконує специфічну регулятивно-забезпечувальну функцію у процесі життєздійснення суб'єкта.

Водночас внутрішньоособистісний вимір толерування не може бути зведений до лінійної

настанови прийняття, оскільки він присутньо пов'язаний із переживанням власної неоднорідності, суперечливості та екзистенційної напруженості досвіду. Особистість тут репрезентується не як гомеостатична, узгоджена структура, а як динамічна вітакультурна система, у межах якої співіснують різноспрямовані інтенції та афективні стани, що не підлягають прямій логічній гармонізації, а вимагають надситуативного сенсосоціального синтезу (див. [8; 9]).

Таке осмислення толерантності потребує звернення до ширшого кола теоретичних підходів, у яких особистість розглядається як багатовимірний, внутрішньо суперечливий й уповні синергійний механізм. У межах гуманістичної психології (К. Роджерс, А. Маслоу, Р. Мей, Г.О. Балл, Р. Трач та ін.) акцентується значення відкритості досвіду, самоактуалізації та прийняття внутрішньої напруженості як умови особистісного розвитку [3; 5-6; 24; 25; 27]. Водночас у соціально-психологічних та культурно-історичних підходах (Дж. Мід, Е. Еріксон, В.А. Роменець та ін.) Я інтерпретується як динамічна структура, що формується у процесі взаємодії та саморефлексії [1; 7; 23; 26]. Ідея внутрішньої діалогічності свідомості, розроблена М. Бахтініним [2], дозволяє розглядати особистість як простір взаємодії різних смислових позицій. У цьому контексті саморегуляційні механізми (А. Бандура) постають як засіб узгодження внутрішніх суперечностей і як психологічний ресурс самоефективності особистості [4; 22]. Така теоретична рамка може бути узагальнена у вигляді інтегративної моделі, що відображає взаємозв'язок основних підходів до осмислення внутрішньої структури особистості як підґрунтя самотолерантності:

1. Гуманістичний підхід:

самоактуалізація
відкритість досвіду
прийняття

2. Соціально-психологічний підхід:

Я як соціальна структура
взаємодія
саморефлексія

3. Культурно-історичний підхід:

розвиток як процес
внутрішня перебудова
смыслотворення

4. Діалогічно-екзистенційний підхід:

множинність Я
внутрішній діалог
напруження і вибір

У зазначеному теоретико-категорійному контексті звернення до феномену самопри-

няття уможливорює окреслення базисних передумов самотолерантності, оскільки саме воно постає як складне, процесуально-динамічне утворення, що забезпечує інтеграцію різнорівневих, змістовно неоднорідних і внутрішньо суперечливих, складників Я у відносно цілісну, проте відкритую до подальшого саморозгортання систему (див. [19]). Водночас самоприйняття не вичерпує багатовимірної проблематики взаємодії особистості з власним досвідом, адже сама інтеграція не означає ані зняття, ані усунення внутрішніх суперечностей, а лише створює смислові умови для їх усвідомлення, переживання і подальшого самісного опрацювання.

Такий ракурс самоприйняття доцільно інтерпретувати як базисну онтологічну передумову самотолерантності, що визначає саму можливість досягнення відносної цілісності Я, тоді як самотолерантність постає як її внутрішньо-організуючий, регулятивно забезпечувальний механізм, покликаний підтримувати цю цілісність у ситуаціях внутрішньої напруженості, амбівалентності та смислової розбалансованості. Йдеться не про редукцію суперечностей чи їх формальне узгодження, а про здатність особистості витримувати їх у полі власної свідомості, інтегруючи у життєвий досвід без витіснення, заперечення чи деструктивного спрощення.

Саме у цьому сенсо-смисловому горизонті самотолерантності постає як складний внутрішньоособистісний механізм, що забезпечує узгодження різних модальностей Я – актуального, ідеального, соціально спричинюваного та екзистенційно переживаного, – не шляхом їх нівелювання, а через їх діалогічне співвіднесення, напружене співіснування і поступове смислове взаємопроникнення. Вона не зводиться до поверхового прийняття власних недосконалостей, а набуває значення глибинної здатності витримувати амбівалентність досвіду, перетворюючи її з джерела дезінтеграції на ресурс самопізнання і саморозвитку особистості.

У сучасній українській психологічній думці самоприйняття концептуалізовано у працях А. В. Фурмана як процесно-динамічне утворення, що уможливорює «життєздатну інтеграцію Я» [13], відкриваючи тим самим перспективу розуміння особистості як цілісної, але не тотожної самій собі метасистеми. У цьому дослідницькому ракурсі самотолерантність є внутрішнім інструментом підтримання такої інтеграції у постійно змінюваних, нерідко суперечливих і психологічно напружених квіталітних ситуаціях.

Загалом прийняття себе – це ані завершений результат, ані стабільно досягнутий стан, воно являє собою відкритий, суперечливий і динамічно розгорнутий процес, що супроводжується сумнівами, внутрішніми конфліктами та смисловими коливаннями. Самотолерантність у цій логіці набуває принципового значення як здатність не уникати цього напруження, а витримувати його, охоплюючи полем свідомості та трансформуючи у ресурс самопізнання, самоздійснення і самісного розвитку особистості, що уможливує її рух від фрагментарного, розщепленого самосприйняття до інтегрованого, цілісно пережитого самобуття.

Звернення до феномену самісного розвитку особистості уможливує поглиблення розуміння тих внутрішньоорганізаційних процесів, у межах яких відбувається її становлення як цілісної, самодетермінованої та смислотворчої системи. Самісний розвиток постає не як лінійний поступ чи кількісне нарощування окремих рис-якостей, а як складний, багатовимірний і внутрішньо напружений процес саморозгортання, у якому взаємодіють, перетинаються і часто вступають у суперечність різні тенденції, смислові орієнтації та переживання, що визначають структуру особистісного ось-буття.

У такому розумінні розвиток особистості не може бути редукований до досягнення стану гармонії у її спрощеному, статичному тлумаченні. Йдеться радше про здатність особистості витримувати власну внутрішню неоднорідність, утримувати напруження між суперечливими складниками досвіду, осмислювати їх і поступово інтегрувати у цілісну, але динамічно відкриту метасистему Я. Саме тому особливого значення набувають ті внутрішні механізми, які забезпечують не усунення суперечностей, а можливість їх конструктивного прожиття та смислового опрацювання.

Одним із таких механізмів постає **самотолерантність**, яка у цьому смисловому горизонті набуває значення не лише регулятивної характеристики, а й визначального чинника самісного розвитку особистості. Вона уможливує перехід від фрагментарного, розщепленого самосприйняття до інтегрованого самоздійснення, забезпечуючи здатність суб'єкта перебувати у полі власної внутрішньої суперечливості без її деструктивного спрощення чи витіснення.

Принципового значення при цьому набуває розмежування самоприйняття як умови інтеграції досвіду та самотолерантності як механізму її підтримання процесного перебігу.

Якщо самоприйняття окреслює можливість досягнення відносно цілісності Я, фіксуючи здатність особистості приймати власну амбівалентність, то самотолерантність забезпечує утримання цієї цілісності у ситуаціях її внутрішнього випробування – у точках напруження, розбіжності та смислової невизначеності.

У цьому сенсі самотолерантність не зводиться до толерування власних недосконалостей, а постає як здатність витримувати амбівалентність досвіду, не руйнуючи цілісності Я і не вдаючись до його редукції. Як підкреслює А. В. Фурман, самоприйняття уможливує «життєздатну інтеграцію Я» [3], тоді як самотолерантність постає внутрішнім інструментом підтримання цієї інтеграції у динаміці життєвих ситуацій, що характеризуються варіативністю, невизначеністю та психологічною напруженістю.

Таким чином, прийняття себе постає не як завершений результат, а як відкритий, суперечливий і процесно розгорнутий стан, що супроводжується сумнівами, внутрішніми конфліктами та смисловими коливаннями. Самотолерантність у цій логіці набуває статусу здатності не уникати цього напруження, а утримувати його, перетворюючи на ресурс самопізнання, самоздійснення і самісного розвитку особистості.

У межах гуманістичної психології ця проблематика відображена через ідею самоактуалізації як прагнення до повноти самовираження. Водночас інтеграція циклічно-вчинкового підходу А. В. Фурмана [14] дозволяє суттєво уточнити її смислові акценти: ключовим постає не сам факт прийняття, а здатність підтримувати цілісність Я у ситуації його внутрішньої неоднорідності.

Узагальнюючи сказане, самотолерантність постає як особливий спосіб внутрішньої організації особистісного досвіду, що забезпечує інтеграцію його суперечливих складників і водночас діє як чинник самісного розвитку особистості, сприяючи її руху-поступу від фрагментарного самосприйняття до цілісного, смислово узгодженого самобуття. Концептуалізація цього феномену як інтегративного утворення уможливує його подання у вигляді структурно-функціональної моделі:

1. **Самоприйняття:** інтеграція особистісного досвіду через прийняття амбівалентності станів, переживань і тенденцій; забезпечення цілісності Я.

2. **Самокомунікація:** рефлексивне осмислення і смислотворення досвіду через внутрішній діалог та узгодження модальностей Я.

3. **Саморегуляція:** реалізація поведінкової варіативності через емоційну регуляцію, гнучкість реагування і ситуативну адаптивність особистості.

4. **Самоідентифікація:** визначення ціннісно-нормативних меж Я та переживання їх розбіжності у формі кризи ідентичності.

5. **Самотолерантність:** інтегративний регулятор, що забезпечує утримання внутрішнього напруження, збереження цілісності Я та самісний розвиток особистості.

Пропонована модель уможлиблює розгляд самотолерантності як інтегративного регулятора особистісної організації, структурне функціонування якого забезпечується взаємодією кількох взаємопов'язаних компонентів. Базисною онтологічною передумовою самотолерантності тут є самоприйняття, що інтегрує особистісний досвід через прийняття особою амбівалентності власних станів, переживань і тенденцій. У руслі теоретичної моделі особистісного прийняття людини людиною А.В. Фурмана [13], воно постає не як акт афірмативного самохвалення, а як процесно-динамічне утворення, що уможлиблює поєднання когнітивних, емоційних, мотиваційних і вольових складників Я у відносно цілісну, проте внутрішньо неоднорідну, надскладну, систему, узасаднюючи подальше розгортання самотолерантності: водночас самоприйняття виявляє свою смислову спорідненість із феноменом безумовного особистісного сприйняття, який у гуманістичній традиції розглядається як фундаментальна передумова психологічної зрілості та самісного становлення особистості [21].

Психологічним механізмом функціонування самотолерантності є **самокомунікація**, в межах якої здійснюється рефлексивне осмислення та смислотворення особистісного досвіду. Завдяки діалогічній взаємодії різних модальностей Я – актуального, ідеального, соціального та екзистенційного – відбувається їх узгодження, що дозволяє особистості не лише усвідомлювати власні суперечності, а й інтегрувати їх у цілісну структуру самосвідомості.

Функціональним виявом самотолерантності постає **саморегуляція**, через яку реалізується здатність особи до варіативного та ситуативно адекватного вибору поведінки. Вона охоплює емоційну регуляцію, гнучкість реагування та здатність адаптувати власні дії без втрати внутрішньої цілісності, постаючи практичним виміром реалізації самотолерантності. Крім того, межі її функціонування визначаються процесами **самоідентифікації**, пов'язаними із систе-

мою особистісних цінностей, норм і стандартів. У ситуаціях розходження між ними та реальною поведінкою виникає криза самоідентифікації, яка виявляє рівень сформованості самотолерантності – або як здатності до переосмислення і реконфігурації Я-образу, або як фіксації у станах внутрішнього конфлікту, апатії чи самозаперечення.

Отже, самотолерантність оприявлюється як інтегративний регулятор, що забезпечує утримання напруження між різними модальностями Я без їх редукції чи витіснення. Вона виконує функцію внутрішнього балансування між самоприйняттям, рефлексивною самокомунікацією та поведінковою саморегуляцією, уможливаючи збереження цілісності особистості в умовах її внутрішньої неоднорідності. У цьому аналітичному форматі самотолерантність є не лише показником особистісної зрілості, а й чинником самісного розвитку, що забезпечує перехід від фрагментарного самосприйняття до інтегрованого самоздійснення.

ВИСНОВКИ

1. У результаті здійсненого теоретико-категорійного аналізу самотолерантність обґрунтовано як складне, ієрархічно впорядковане інтегративне утворення, що розгортається у внутрішньоособистісному вимірі толерантності та утверджує цілісність Я в умовах його іманентної неоднорідності. На відміну від екстернальних інтерпретацій толерантності як соціально спрямованої настанови, самотолерантність постає як вчинкова здатність особистості, спроможна утримувати енергемне напруження між суперечливими модальностями її власного життєвого досвіду без їх деструктивної редукції, спрощення чи відчуження.

2. Встановлено, що самотолерантність не тождна феномену самоприйняття, хоча й присутньо вкорінена в ньому. Якщо самоприйняття окреслює онтологічну презумпцію інтеграції особистісного світу, то самотолерантність постає як регулятивно забезпечувальний механізм процесного підтримання цієї єдності в динамічному потоці життєздійснення людини. У цьому сенсі вона інструментально діє як саморегулятор стабілізації, забезпечуючи збереження самісної автентичності суб'єкта в епіцентрі внутрішніх суперечностей та ціннісних розбалансувань.

3. Теоретично доведено, що архітектоніка самотолерантності реалізується через діалогічну взаємодію самоприйняття, рефлексивної

самокомунікації, вчинкової саморегуляції та вакуальнення процесів самоідентифікації, які в межах вітакультурного континууму утворюють цілісну систему внутрішньої організації ось-буття людини. Саме їх синергійна узгодженість дає змогу суб'єкту не лише рефлексувати власну суперечливість, а й трансформувати її у площину свідомого самопізнання та неперервного самоздійснення.

4. Обґрунтовано статус самотолерантності як спричинювального чинника самісного розвитку особистості, що забезпечує якісний перехід від дискретного самосприйняття до інтегрованого самобуття. Вона інтерпретується не як стан психологічного комфорту, а як екзистенційна спроможність особистості перебувати у полі внутрішнього напруження, конвертуючи енергію конфлікту в стратегічний ресурс розвитку, що утверджує автономію, гнучкість та монолітну цілісність Я-світу.

5. Висновується, що самотолерантність є засадничим внутрішньоособистісним механізмом, який інтегрує, регулює та наснажує розвиток особистості, виступаючи фундаментальною умовою її самісного становлення у складнокоординатному та багатовимірному соціокультурному просторі глобалізованого повсякдення людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академік Роменець: творчість і праці: зб. ст. / упоряд. П. А. Мясойд; відп. ред. Л. О. Шатирко. Київ: Либідь, 2016. 272 с.

2. Бахтін М. М. До філософії вчинку. *Психологія і суспільство*. 2019. № 1. С. 5-34. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis201.01.005>

3. Балл Г. О. Концепція самоактуалізації особистості в гуманістичній психології. *Психологія і суспільство*. 2017. № 2. С. 16-32. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.2.016>

4. Бандура А. Механізм самоефективності в людському функціонуванні. *Психологія і суспільство*. 2024. № 2. С. 63-94. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2024.02.063>

5. Гуманістична психологія. Антологія у 3-х т. / упорядн. і наук. ред. Р. Трач, Г. Балл. Київ: Пульсари, 2001. Т. 1: Гуманістичні підходи у західній психології ХХ ст. 252 с.

6. Гуманістична психологія. Антологія у 3-х т. / упорядн. і наук. ред. Р. Трач, Г. Балл. Київ: Пульсари, 2005. Т. 2: Психологія і духовність. 279 с.

7. Психологія вчинку: Шляхами творчості В. А. Роменця / упоряд. П. А. Мясойд; відп. ред. А. В. Фурман. Київ: Либідь, 2012. 296 с.

8. Фурман А. А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.

9. Фурман А. А., Фурман А. В. Вчинкова буттєвість особистості: від концепту до метатеорії. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 5-26. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2018.01.005>

10.35774/pis2018.01.005

10. Фурман А. В. Генеза толерантності та перспективи українотворення (комплексний проєкт). *Психологія і суспільство*. 2013. № 1. С. 6-20.

11. Фурман А. В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 16-38. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.04.016>

12. Фурман А. В. Світ методології. *Психологія і суспільство*. 2015. № 2. С. 47-60.

13. Фурман А. В. Теоретична модель особистісного прийняття людини людиною. *Психологія і суспільство*. 2020. № 1. С. 56-77. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.01.056>

14. Фурман А. В. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. 2013. № 3. С. 72-85.

15. Фурман А., Шаюк О. Постановня психософійного дискурсу толерантності. *Психологічні перспективи*. 2021. Вип. 38. С. 230-243. DOI: [10.29038/2227-1376-2021-38-230-243](https://doi.org/10.29038/2227-1376-2021-38-230-243)

16. Фурман А., Шаюк О. Методологічні підходи до сутнісного пізнання толерантності у рамках психосоціального теоретизування. *Психологія і суспільство*. 2019. № 2. С. 5-27. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.02.005>

17. Фурман А. В., Шаюк О. Я. Методологічні підходи до сутнісного пізнання толерантності у форматі гносеолого-номенологічного напрямку філософування. *Вітакультурний млин*. 2018. Модуль 20. С. 28-35.

18. Фурман А. В., Шаюк О. Я. Толерантність як предмет онтофеноменологічного дискурсу. *Психологія і суспільство*. 2015. № 3. С. 31-61.

19. Фурман О. Є., Липка А. О. Прологемени до філософсько-психологічного розуміння Я і Я-концепції людини. *Психологія і суспільство*. 2026. № 1. С. 130-140. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.01.130>

20. Шаюк О. Я. Покомпонентна структура толерантності та її методологічне обґрунтування. *Методологія і психологія гуманітарного пізнання: до 25-річчя наукової школи професора А. В. Фурмана: кол. моногр.* Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 803-901.

21. Шаюк О., Підгурська М., Шаюк Я. Безумовне особистісне сприйняття як гуманістична риса психолога. *Психологія і суспільство*. 2023. № 2. С. 221-231. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.221>

22. Bandura A. Self-efficacy: The Exercise of Control. New York: W. H. Freeman, 1997. 604 p.

23. Erikson E. H. Identity: Youth and Crisis. New York: W. W. Norton & Company, 1994. 352 p.

24. Maslow A. H. Motivation and Personality. 3rd ed. New York: Harper Collins, 1987. 293 p.

25. May R. Love and Will. New York: W. W. Norton & Company, 1989. 352 p.

26. Mead G. H. Mind, Self, and Society. Enlarged edition / ed. by H. Joas, D. R. Huebner. Chicago: University of Chicago Press, 2015. 411 p.

27. Rogers C. R. On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. Boston: Houghton Mifflin, 1995. 448 p.

28. Shayuk O. Vitacultural Horizons of Tolerance Conceptual Cognition. *Психологія і суспільство*. 2017. № 1. С. 73-78. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2017.01.073>

REFERENCES

1. Akademik Romenets : tvorchist i pratsi [Academician Romenets: creativity and works] (2016) : zb. st. / P. A. Myasoid (Comp.) ; L. O. Shatyрко (Ed.). Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
2. Bakhtin, M. M. (2019). Do filosofii vchynku [To the philosophy of the act]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1. 5-34. <https://doi.org/10.35774/pis201.01.005> [in Ukrainian].
3. Ball, H. O. (2017). Kontsepsiia samoaktualizatsii osobystosti v humanistychnii psykhologhii [The concept of personality self-actualization in humanistic psychology]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 2. 16-32. <https://doi.org/10.35774/pis2017.2.016> [in Ukrainian].
4. Bandura, A. (2024). Mekhanizm samoeffektyvnosti v liudskomu funktsionuvanni [The mechanism of self-efficacy in human functioning]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 2. 63-94. <https://doi.org/10.35774/pis2024.02.063> [in Ukrainian].
5. Humanistychna psykhologhiia. Antolohiia u 3-kh t. [Humanistic psychology. Anthology in 3 vols.] (2001) / R. Trach & H. Ball (Eds.). Kyiv : Pulsary. Vol. 1 : Humanistic approaches in Western psychology of the XX century. [in Ukrainian].
6. Humanistychna psykhologhiia. Antolohiia u 3-kh t. [Humanistic psychology. Anthology in 3 vols.] (2005) / R. Trach & H. Ball (Eds.). Kyiv : Pulsary. Vol. 2 : Psychology and spirituality. [in Ukrainian].
7. Psykhologhiia vchynku : Shliakhamy tvorchosti V. A. Romentsia [Psychology of the act: By the ways of creativity of V. A. Romenets] (2012) / P. A. Myasoid (Comp.) ; A. V. Furman (Ed.). Kyiv : Lybid. [in Ukrainian].
8. Furman, A. A. (2017). Psykhologhiia smyslozhyttevoho rozvytku osobystosti [Psychology of meaningful life development of personality] (Monograph). Ternopil : TNEU. [in Ukrainian].
9. Furman, A. A., & Furman, A. V. (2018). Vchynkova buttievist osobystosti: vid kontseptu do metateorii [The action existence of the personality: from concept to metatheory]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1-2. 5-26. <https://doi.org/10.35774/pis2018.01.005> [in Ukrainian].
10. Furman, A. V. (2013). Heneza tolerantnosti ta perspektyvy ukrainotvorennia (kompleksnyi proiekt) [Genesis of tolerance and perspectives of Ukrainian state-building (complex project)]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1. 6-20. [in Ukrainian].
11. Furman, A. V. (2017). Svidomist yak ramkova umova piznannia i metodolohuvannia [Consciousness as a framework condition for cognition and methodologizing]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 4. 16-38. <https://doi.org/10.35774/pis2017.04.016> [in Ukrainian].
12. Furman, A. V. (2015). Svit metodolohii [The world of methodology]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 2. 47-60. [in Ukrainian].
13. Furman, A. V. (2020). Teoretychna model osobystisnoho pryiniattia liudyny liudynoiu [Theoretical model of personal acceptance of a person by a person]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1. 56-77. <https://doi.org/10.35774/pis2020.01.056> [in Ukrainian].
14. Furman, A. V. (2013). Paradyhma yak predmet metodolohichnoi refleksii [Paradigm as a subject of methodological reflection]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 3. 72-85. [in Ukrainian].
15. Furman, A., & Shayuk, O. (2021). Postannia psykhosofiinoho dyskursu tolerantnosti [The emergence of psychosophical discourse of tolerance]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 38. 230-243. DOI: 10.29038/2227-1376-2021-38-230-243 [in Ukrainian].
16. Furman, A., & Shayuk, O. (2019). Metodolohichni pidkhody do sutnisnoho piznannia tolerantnosti u ramkakh psykhosotsialnoho teoretyzuvannia [Methodological approaches to the essential cognition of tolerance within the framework of psychosocial theorizing]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 2. 5-27. <https://doi.org/10.35774/pis2019.02.005> [in Ukrainian].
17. Furman, A. V., & Shayuk, O. Ya. (2018). Metodolohichni pidkhody do sutnisnoho piznannia tolerantnosti u formati hnoseoloho-noumenolohichnoho napriamu filosofuvannia [Methodological approaches to the essential cognition of tolerance in the format of the epistemological-noumenological direction of philosophizing]. *Vitakulturnyi mlyn [Vitacultural Mill]*. 20. 28-35. [in Ukrainian].
18. Furman, A. V., & Shayuk, O. Ya. (2015). Tolerantnist yak predmet ontofenomenolohichnoho dyskursu [Tolerance as a subject of onto-phenomenological discourse]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 3. 31-61. [in Ukrainian].
19. Furman, O. Ye., & Lypka, A. O. (2026). Prolehomeny do filosofsko-psykhologichnoho rozuminnia Ya i Ya-kontsepsii liudyny [Prolegomena to the philosophical and psychological understanding of the Self and the Self-concept of a person]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1. 130-140. <https://doi.org/10.35774/pis2026.01.130> [in Ukrainian].
20. Shayuk, O. Ya. (2019). Pocomponentna struktura tolerantnosti ta yii metodolohichne obrhuntuвання [Component structure of tolerance and its methodological substantiation]. In *Metodolohiia i psykhologhiia humanitarnoho piznannia: do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A. V. Furmana [Methodology and psychology of humanitarian cognition: to the 25th anniversary of Professor A. V. Furman's scientific school]*. Ternopil : TNEU. 803-901. [in Ukrainian].
21. Shayuk, O., Pidhurska, M., & Shayuk, Ya. (2023). Bezumovne osobystisne spryiniattia yak humanistychna rysa psykhologa [Unconditional personal perception as a humanistic trait of a psychologist]. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 2. 221-231. <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.221> [in Ukrainian].
22. Bandura, A. (1997). Self-efficacy : The Exercise of Control. New York : W. H. Freeman. [in English].
23. Erikson, E. H. (1994). Identit y: Youth and Crisis. New York : W. W. Norton & Company. [in English].
24. Maslow, A. H. (1987). Motivation and Personality (3rd ed.). New York : Harper Collins. [in English].
25. May, R. (1989). Love and Will. New York : W. W. Norton & Company. [in English].
26. Mead, G. H. (2015). Mind, Self, and Society (Enlarged edition / Ed. by H. Joas, D. R. Huebner). Chicago : University of Chicago Press. [in English].
27. Rogers, C. R. (1995). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston : Houghton Mifflin. [in English].
28. Shayuk, O. (2017). Vitacultural Horizons of Tolerance Conceptual Cognition. *Psykhologhiia i suspilstvo [Psychology and Society]*. 1. 73-78. <https://doi.org/10.35774/pis2017.01.073> [in English].

АНОТАЦІЯ

ШАЮК Ольга Ярославівна.

Самотолерантність як чинник самісного розвитку особистості.

У статті здійснено цілісне теоретико-методологічне осмислення внутрішньоособистісного виміру **толерантності** як надскладного феномену, що долає межі її традиційного тлумачення як соціально спрямованого настановлення і постає засадничим способом сенсо-сислової організації особистісного ось-буття; обґрунтовано важливість концептуального виокремлення **самотолерантності** як специфічного інтрапсихічного феномену, що забезпечує життєздатну інтеграцію суперечливих складників досвіду та динамічне підтримання архітектонічної цілісності Я окремої людини; доведено, що самотолерантність не становить похідну від загальної толерантності, а має автономний онтологічний статус як самостійний регулятивний механізм, що уможлиблює вчинкове утримання напруження між різними модальностями Я без їх деструктивної редукції чи відчуження; розкрито діалогічний взаємозв'язок самотолерантності із явищем самоприйняття, котре інтерпретовано як базисну буттєву презумпцію інтеграції особистісного світу; при цьому уточнено їх функціональне розмежування, де самотолерантність постає інструментом трансформації внутрішньої суперечливості у стратегічний ресурс самопізнання і самоздійснення людини як індивідуальності, котра вчиняє. Концептуалізацію даного психодуховного утворення реалізовано через побудову структурно-функціональної моделі, що репрезентує її як інтегративний регулятор особистісної організації, чие функціонування забезпечується синергійною взаємодією самоприйняття, рефлексивної самокомунікації, вчинкової саморегуляції та процесів самоідентифікації. Показано, що їх системна взаємодія уможлиблює збереження інтегральної цілісності особистості в умовах її іманентної неоднорідності та екзистенційної динамічності. Узагальнено, що самотолерантність постає визначальним чинником самісного розвитку особистості, котрий детермінує її здатність до сенсо-сислового узгодження досвіду, підтримання внутрішньої автентичності та повнокровного самоздійснення у мінливих соціокультурних координатах сучасного світу.

Ключові слова: *особистість, самотолерантність, толерантність, феномен, самоприйняття, самісний розвиток, смисл, внутрішня цілісність Я, самокомунікація, саморегуляція, самоідентифікація, вчинок, психософійний підхід.*

ABSTRACT

Olha SHAYUK.

Self-tolerance as a factor in the self-development of the individual.

The article provides a holistic theoretical and methodological comprehension of the intrapersonal dimension of tolerance as a super-complex phenomenon that transcends the boundaries of its traditional interpretation as a socially directed attitude and emerges as a fundamental way of sensory-meaningful organization of the personality's Dasein (here-being). The importance of conceptual differentiation of self-tolerance as a specific intrapsychic phenomenon is substantiated, which ensures viable integration of contradictory components of experience and dynamic maintenance of the architectonic integrity of an individual's Self. It is proved that self-tolerance is not a derivative of general tolerance but possesses an autonomous ontological status as an independent regulatory mechanism that enables the act-based (vchinkova) containment of tension between different modalities of the Self without their destructive reduction or alienation. The dialogic relationship between self-tolerance and the phenomenon of self-acceptance is revealed, the latter being interpreted as a basic existential presumption of the integration of the personal world; at the same time, their functional differentiation is clarified, where self-tolerance acts as a tool for transforming internal contradiction into a strategic resource for self-knowledge and self-actualization of a person as a performing individuality. The conceptualization of this psycho-spiritual formation is implemented through the construction of a structural-functional model that represents it as an integrative regulator of personal organization, whose functioning is ensured by the synergetic interaction of self-acceptance, reflexive self-communication, act-based self-regulation, and processes of self-identification. It is shown that their systemic interaction enables the preservation of the personality's integral wholeness under conditions of its immanent heterogeneity and existential dynamism. It is summarized that self-tolerance emerges as a decisive factor in the self-development of the personality, which determines its capacity for the sensory-meaningful coordination of experience, maintenance of inner authenticity, and full-blooded self-realization within the shifting socio-cultural coordinates of the modern world.

Keywords: *personality, self-tolerance, tolerance, phenomenon, self-acceptance, self-development (samisnyi rozvytok), sense (meaning), inner integrity of the Self, self-communication, self-regulation, self-identification, act (vchynok), psychosocial approach.*

Рецензенти:

**д. психол.н., проф. Оксана ФУРМАН,
д. психол.н. проф. Наталія ШЕВЧЕНКО.**

Надійшла до редакції 06.04.2026.

Підписана до друку 20.04.2026.

Дата публікації 25.05.2026.

Бібліографічний опис для цитування:

Шаюк О.Я. Самотолерантність як чинник самісного розвитку особистості. Психологія і суспільство. 2026. № 2. С. 68-75. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.068>